

AKCIJA

AMNESTY INTERNATIONAL

LETO 17, ŠTEVILKA 2, AVGUST 2020

ODZIVANJA V ČASU KORONAKRIZE

VABLJENI NA ZBOR
ČLANOV: 29. 9. 2020,
PRIJAVNICA NA PREDZADNJI STRANI

PRILOGI:

POROČILO O DELU
JANUAR-AVGUST 2020

RASIZEM

**AMNESTY
INTERNATIONAL**

03 AKCIJI NA POT
VSA ŽIVLJENJA ŠTEJEJO

04 AKTUALNIK

06 POD ŽAROMETOM

DOMOVI ZA STAREJŠE PREPUŠČENI NEMOGOČEMU STANJU

08 OGROŽANJE SVOBODE MIRNEGA ZBIRANJA

10 ZDRAVSTVENO OSEBJE PO SVETU: UTIŠANI IN TARČE NAPADOV

11 SENČNA PANDEMIJA: NASILJE V DRUŽINI

13 LINN JULIAN KOLETNIK: KAKO SI LAHKO ZAVEZNIK CA TRANSSPOLNIH OSEB? BODI ČLOVEK!

16 ŠOLSKA SVETOVALNA DELAVKA TINA PLAHUTNIK
ČLOVEKOVE PRAVICE JI POMENIJO SOBIVANJE

18 VRTIMO SVET
TURČIJA, SREBRENICA, JEZIDSKI OTROCI
AKTIVIZEM

20 O PROJEKTU START THE CHANGE
PISMA REŠUJEJO ŽIVLJENJA

21 PIŠEM ZA PRAVICE 2020

22 KOORDINATORKA TELEMARKETINGA ADELA PALAMAR: »HVALA ČLANOM, KI MI Z LEPIMI ŽELJAMI IN PODPORO AMNESTY POLEPŠATE DAN«

23 ZBOR ČLANOV AI SLOVENIJE 2020
SREDINA

POROČILO O DELU JANUAR-AVGUST 2020
RASIZEM

Zaradi ohranjanja neodvisnosti in nepristranskosti za naše delo proti kršitvam človekovih pravic ne sprejemamo denarja od države. Državna sredstva sprejememo le za posamezne projekte učenja človekovih pravic.

Akcija izhaja do 3-krat letno. Urednica: **Metka Naglič**. Oblikovna zasnova: **Marko Kadič**. DTP: **RumenaPika**.
Tisk: **Evrografis**. Naklada: **8000**. ISSN: 2232-3198
AI Slovenije, Dunajska 5, 1000 Ljubljana. Tel.: 01 426 93 77; faks: 01 426 93 65.
E-pošta: amnesty@amnesty.si Splet: www.amnesty.si TRR: 1010-0005-1940-973
Stališča avtorjev, objavljena v Akciji, niso nujno tudi stališča AI.

VSA ŽIVLJENJA ŠTEJEJO

Temu stavku oziroma njegovi angleški različici ste se zadnje mesece verjetno težko izognili. Težko se je z njim ne strinjati. Enakost vseh je konec koncev nekaj pozitivnega, temu res ne gre oporekati. Vendar to še ne pomeni, da bi morali ta slogan uporabljati. Sploh pa ne v kontekstu boja proti sistemskim rasnim neenakostim, na katere opozarjajo protestniki in aktivisti, združeni pod sloganom »življenja temnopoltih štejejo«.

»Vsa življenja štejejo« ni edini ali prvi poskus relativizirati problem rasne diskriminacije in odvzeti legitimnost prizadevanjem za njeno dejansko odpravo, pojavil se je namreč kmalu po sloganu »življenja temnopoltih štejejo«, ki je nastal že leta 2013, ko je sodišče oprostilo Georgea Zimmermana, ki je ustrelil temnopoltega najstnika Trayvona Martina. Ko je Colin Kaepernick leta 2016 pokleknil med izvajanjem himne, so ga začeli napadati kot nedomoljubnega in nespoštljivega do vojnih veteranov, čeprav je obliko protesta izbral ravno po posvetovanju z veteranom.

Ti napadi in kritike boja in njegovih metod se pogosto začnejo s frazo: nisem rasist/ka, ampak ... Čemur seveda sledi pojasnilo, kako stvari niso tako slabe, zakaj so si žrtve rasizma same krive, zakaj se protestniki in aktivisti motijo ter kako bi bilo treba prisluhniti tudi kritiku in njegovim težavam.

Ampak včasih je treba preprosto obmolčati in poslušati. Poslušati in poskusiti razumeti, pa čeprav je težko. Ni nujno, da bomo zares razumeli, ker si vseh razsežnosti sistemske rasne diskriminacije preprosto ne moremo predstavljati, ker je pač ne opazimo, ker se nas redko dotakne. Skrbi povprečnih slovenskih staršev najstnikov v petek zvečer se vrtijo okrog tega, ali se bo njihov otrok morda preveč napil, vzal slabe droge, sedel v avto k pijanemu vozniku. Nihče ne pomisli, da bi otroka lahko ustrelili, ko bo iz žepa vlekkel mobilni telefon.

Bo to poslušanje neprijetno? Absolutno. Ugotovili bomo vsaj, da smo bili slepi, da smo si zatiskali oči in pogosto s svojim (ne)ravnanjem omogočali takšno stanje. Prisiljeni bomo zaključiti, da še zdaleč ni vse tako lepo, kot bi želeli verjeti. Verjetno bomo ugotovili tudi, da smo vsaj še čisto malo rasistični. Zavedno smo se sicer rasizmu odpovedali, obsojamo ga in se trudimo ravnati, kot je prav. Ampak naš odnos do sveta je dosti manj zaveden, kot si mislimo. Svojo podobo sveta gradimo na različne načine, skozi lastne izkušnje in izkušnje drugih, pri tem pa nevede pobiramo tudi predsodke. Včasih se rasizem skriva v vsakdanjih frazah, modnih zapovedih ali priljubljenih popkulturnih delih.

Takšno samospraševanje je vsekakor boleča izkušnja. Toda pravi odgovor na to bolečino ni ugovarjanje in zahteve po drugačnem obnašanju protestnikov in aktivistov. Najsi gre za boj proti rasnim neenakostim, spolnemu nasilju ali izkoriščanju delavcev: ko žrtve opozarjajo na krivice, naš odgovor nikoli in nikdar ne sme biti prelaganje odgovornosti za nas na žrtve. Njihova edina odgovornost tu je, da nam prenesejo svoje sporočilo. Na nas je, da prisluhnemo in se potrudimo razumeti. Naši občutki so naša odgovornost.

Soočanje z dejansko krutostjo sveta in lastnimi napakami ne more biti lahko. Rožnata očala, skozi katera pogosto gledamo na svet in nase, so samoohranitveno orodje, ki preprečuje, da bi se zrušili pod vso težo resničnosti. Toda občasno jih je treba sneti in na položaj pogledati realno ter pri tem ustrezno težo dati perspektivi drugega. Treba se je tudi sprijazniti s tem, da je naša perspektiva pri določenih vprašanih preprosto nepomembna. To ne pomeni, da naša življenja in mi ne štejejo. Toda tokrat ne gre za nas, tako preprosto je to.

Sabina Živec,
predsednica Amnesty International Slovenije

Sabina Živec

Foto: Ana Val

Enakost vseh je konec koncev nekaj pozitivnega, temu res ne gre oporekati. Vendar to še ne pomeni, da bi morali ta slogan uporabljati. Sploh pa ne v kontekstu boja proti sistemskim rasnim neenakostim, na katere opozarjajo protestniki in aktivisti, združeni pod sloganom »življenja temnopoltih štejejo«.

Skupaj za človekove pravice! Vabljeni na zbor članov: 29. septembra 2020.

Foto: Iztok Dimc

Na zaključni slovesnosti Festivala dokumentarnega filma. Levo Simon Popek, vodja filmskega programa v Cankarjevem domu, v ozadju žirant Rok Biček, s plaketo v roki pa Nataša Posel, direktorica slovenske Amnesty.

Dojemanje posilstev je v družbi pogosto prežeto s številnimi napačnimi predstavami, ki so škodljive in za preživele spolnega nasilja žaljive. Razbijajte jih skupaj z nami!

6 STVARI, KI JIH MORATE VEDETI O POSILSTVU.

VEČINO POSILSTEV ZAGREŠIJO LJUDJE, KI JIH ŽRTEV POZNAJO.

Mit o tujcu/neznancu, ki posiljuje, pošilja napačno sporočilo, da spolni napad, ki ga zagreši nekdo, ki ga žrtev pozna, ni posilstvo.

POGOSTO SE ŽRTEV POSILSTVA NE UPIRAJO FIZIČNO.

Niti v zakonu niti v praksi se ne sme predpostavljati, da oseba soglašajo, če se ne fizično upira. Oseba je lahko posiljena tudi, če ni vidnih poškodb.

OBLAČILO NI VAŽNO.

Nič, kar ima nekdo oblečeno, ni povabilo k spolnemu odnosu ali predstavlja soglasja. Kar ima oseba oblečeno, ko je posiljena, preprosto ni važno. Za posilstvo ni nikoli kriva žrtev.

LAŽNE PRIJAVE POSILSTEV SO IZREDNO REDKE.

Nobenih dokazov ni, da so lažne prijave običajne. V resnici se velika večina posilstev ne prijavi, ker ni zaupanja v pravosodni sistem ali ker je žrtev strah, da se jim ne bo verjelo. Za prijavo posilstva je potrebna veliko poguma in odločnosti.

ALKOHOL IN DROGE NE MOREJO BITI NIKOLI OPRAVIČILO ZA POSILSTVO.

Prav tako je treba vedeti, da gre za posilstvo, če oseba zaradi vpliva alkohola ali drog ne more privoliti v spolni odnos.

SPOL ŽRTEV NE DOLOČA, ALI JE SPOLNI NAPAD POSILSTVO ALI NE.

Podatki kažejo, da so žrtve posilstev večinoma ženskega spola. A žrtve posilstev so tudi transspolne in interpolne osebe, nebinarne osebe in moški.

#samoJApomeniJA

ZBOR ČLANOV AIS

Vabimo vas na zbor članov 29. septembra 2020 v Ljubljani. Več informacij in prijavnico najdete na predzadnji strani.

NOVOSTI GLEDE BEGUNCEV IN MIGRANTOV

Upravno sodišče je julija 2020 odločilo v zadevi posameznika, ki so ga slovenske oblasti v postopku vrnila na Hrvaško, na koncu pa je pristal v BiH, v begunskih taboriščih, v katerih smo tudi mi izpeljali raziskovalno misijo poleti leta 2018. Ta oseba je zatrjevala, da je neuspešno iskala azil, navajala nečloveške razmere v BiH in da tega (nevračanje v nečloveške razmere, mučenje) v postopku s slovenskimi policisti ni mogla uveljavljati. Sodba pritrjuje tem očitkom, saj postopek in ravnanja slovenske policije niso bili ustrezno dokumentirani. Sodba, ki še ni pravomočna, tudi potrjuje, da je prepoved vračanja v primeru zatrjevanega mučenja absolutna in da je za vračanje v nehumane razmere v BiH odgovorna tudi Slovenija.

Slovenske oblasti so se sicer poleti lotile še dodatnega slabšanja položaja migrantov. Med drugim je notranje ministrstvo pripravilo predloga sprememb zakonov o tujcih in o mednarodni zaščiti. Oba vključujeta vrsto predlogov slabšanja položaja migrantov in prosilcev za azil, kar smo v Amnesty v postopku javne razprave izpostavili skupaj z drugimi nevladnimi organizacijami, ki delujejo na tem področju.

Junija smo v globalni Amnesty International objavili nove dokaze o policijskih zlorabah in mučenju migrantov in prosilcev za azil na Hrvaškem. Šlo je za grozljivo eskalacijo kršitev človekovih pravic. Amnesty je govorila s šestimi od skupine 16 pakistanskih in afganistanskih prosilcev za azil, ki jih je hrvaška policija prišla v noči s 26. na 27. maj ob Plitvičkih jezerih. Skušali so prečkati Hrvaško, da bi dosegli zahodno Evropo. Za dogodek je odgovornih med osem in deset ljudi, ki so nosili črne uniforme in naglavna prekrivala, enaka tistim, ki jih uporablja hrvaška specialna enota policije. Streljali so v zrak, jih brcali in obvladane moške večkrat udarili s

kovinskimi palicami, palicami in pištolo. Nato so žrtvam po krvavih glavah, laseh in hlačah namazali kečap, majonezo in sladkor, ki so jih našli v enem od nahrbtnikov.

Slabo ravnanje hrvaških policistov z migranti in prosilci za azil je široko dokumentirano, a kljub temu Slovenija še naprej vrača ljudi tja. Ob tem velja izpostaviti še aprilsko sodbo italijanskega sodišča v Genovi, ki je preprečilo vrnitev prosilca za azil Sloveniji, med drugim zaradi resnih pomislekov glede sprejemnega in azilnega sistema, ki trenutno velja v Sloveniji.

MEDIJI IN ČLOVEKOVE PRAVICE

Mediji so oči in ušesa javnosti, prav je, da se zakonodaja, ki jih ureja, sprejema s treznim razmislekom, na podlagi analiz, z vključenostjo strokovne in zainteresirane javnosti ter skladno s standardi človekovih pravic. Na to smo opozorili ministra za kulturo ob načrtovanih spremembah zakonov o Slovenski tiskovni agenciji, o Radioteleviziji Slovenija in o medijih, ki so bile sprva dane v razpravo le za pet dni. Razprava je zdaj podaljšana do septembra. Mediji, zlasti pa javni medijski servis, so izjemnega pomena za zagotavljanje pravic do svobode izražanja in do informiranja. Posebno pomembno vlogo imajo javni medijski servisi kot pomemben vir nepristranskih informacij in raznolikih političnih mnenj.

NADALJUJEMO PRIZADEVANJA ZA UZAKONITEV SOGLASJA

Pravosodno ministrstvo je sredi poletja pripravilo nov predlog sprememb kazenskega zakonika v delu spolne nedotakljivosti, vključno s posilstvom. Predlog predstavlja napredek s tega vidika, da se odmika od modela prisile (trenutna naša ureditev določa, da gre za posilstvo le, če gre za prisilo, nasilje ali grožnjo z njima). A predlagane spremembe še vedno niso primerne v zelo pomembnem delu: ne gre za model soglasja.

Za kaj gre? V Amnesty se skupaj z drugimi nevladnimi organizacijami v Sloveniji in Evropi borimo za to, da bi se posilstvo opredelilo kot spolni odnos, za katerega

oseba ni dala soglasja. Torej, če oseba ne privoli v spolni odnos, je to posilstvo (»ja pomeni ja«). Nasprotni primer (veto ali »ne pomeni ne«) predpostavlja, da mora oseba izraziti nasprotovanje spolnemu odnosu. Z drugimi besedami to pomeni, da naj bi bila vedno »na voljo« za spolnost in mora torej skomunicirati odklonitev (in ne privolitve).

Devet evropskih držav ima uzakonjen model soglasja, Irska že od leta 1981, Grčija od junija 2019. Ob njih imajo tako ureditev še v Veliki Britaniji, Belgiji, Nemčiji, Luksemburgu ter na Cipru, Islandiji in Švedskem. Prosimo, pomagajte nam doseči model soglasja, podpišite apel na www.amnesty.si/za-ja-pomeni-ja.

NAJBOLJŠI NA FDF 2020: KOLEKTIV, POSEBNA OMEMBA VZORNEMU VEDENJU

Festival dokumentarnega filma, ki običajno poteka marca, je moral organizator, Cankarjev dom, zaradi koronavirusa preložiti, a jim ga je uspelo v nekoliko okrnjeni izvedbi izpeljati junija. Žal so lahko prikazali le dokumentarni program, drugo dogajanje ob festivalu pa so morali odpovedati. Tudi naša žirija je odločitev sprejela na daljavo.

Režiser Rok Biček, šolska svetovalna delavka Tina Plahutnik in Maryse Hendrix, ki v belgijski Amnesty izvaja projekte povezovanja človekovih pravic in umetnosti, so za najboljši dokumentarni film na temo človekovih pravic razglasili Kolektiv, ki ga je režiral Alexander Nanau. Njegovo zahvalno sporočilo v video obliki s slovenskimi podnapisi si lahko ogledate na spletu (www.amnesty.si/dfd2020). Žirija se je odločila tudi za posebno omembo za dokumentarni film Vzorno vedenje, ki je nastal pod režisersko taktirko Audriusa Mickevičiusa in Nerijusa Mileriusa.

KADROVSKE SPREMEMBE

Za določen čas do končanja evropskega izobraževalnega projekta Start the Change se nam je pridružila Meliha Tuhčič.

ZA VEČ NOVIC POJDI NA
www.amnesty.si

RAVNANJA OBLASTI OB KORONAVIRUSU DOMOVI ZA STAREJŠE PREPUŠČENI NEMOGOČEMU STANJU

PRED MOREBITNIM DRUGIM VALOM COVIDA-19 SKORAJ NOBEDEN OD SOCIALNIH ZAVODOV (DOMOV), KI JIH ZDRUŽUJE SKUPNOST SOCIALNIH ZAVODOV SLOVENIJE, NIMA ZADOSTI KADROV, DA BI LAHKO ZAGOTOVIL OSAMITEV OKUŽENIH STANOVALCEV. PODOBNO JE Z ARHITEKTURNIMI IN TEHNIČNIMI ZMOGLJIVOSTMI.

Za kaj gre? Sredi poletja 2020 smo se znašli v situaciji, ko skuša Skupnost socialnih zavodov Slovenije (SSZS), ki združuje 86 zavodov oz. domov za starejše, oblastem dopovedati, da zavodi nimajo kadrovskih in drugih kapacitet, da bi lahko izpolnili zahteve po oblikovanju tako imenovanih sivih (sum na okužbo) in rdečih con (okuženost). Da bi bilo treba obolele namestiti zunaj domov za starejše (kar ne pomeni premestitve v bolnišnico, če za to ni potrebe, kot skušajo zahtevo interpretirati zdravstvene oblasti), smo zahtevali tako SSZS kot tudi slovenska Amnesty, Skupnost varstveno delovnih centrov Slovenije, združenji Spominčica in Srebrna nit ter – zelo pomembno! – tudi Sekcija domskih zdravnikov, ki deluje v okviru Združenja zdravnikov družinske medicine.

Osupli nad tem, da ne prisluhnejo stiski zavodov, smo v Amnesty oblasti 29. julija pozvali, naj začnejo nemudoma iskati realne možnosti za to, da se ob sumu okužb in/ali ob obolevnosti za stanovalke in stanovalce zagotovi dostojne možnosti bivanja in okrevanja. Opozorili smo, da gre za pravico do zdravja stanovalcev, celo do življenja, pa tudi za pravico do varnosti pri delu in dostojnih delovnih pogojev za zaposlene. »Pretvarjati se, da je realno mogoče izvesti to, kar je s strani oblasti predpisano v teh primerih, je najmanj nespoštljivo,« smo opozorili – pri čemer velja izpostaviti, da je zdravstveni minister Tomaž Gantar zatrjeval, da le tretjina domov ne more zagotoviti con.

Gre za pravico do zdravja stanovalcev, celo do življenja, pa tudi za pravico do varnosti pri delu in dostojnih delovnih pogojev za zaposlene.

ZASKRBLJUJOČA REALNA SITUACIJA V DOMOVIH

Realnost je povsem drugačna, kot so pokazali odgovori na vprašalnik, ki smo ga v sodelovanju s SSZS poslali 86 zavodom, ki delujejo v okviru SSZS. V le nekaj dneh na prelomu julija v avgust jih je odgovorilo 83. Odgovori so bili pričakovani: zavodi oz. domovi za starejše res potrebujejo podporo države, da se zagotovi varnost zdravih stanovalcev ob hkratni dostojni in učinkoviti skrbi za okužene in/ali obolele.

Dobrih 86 odstotkov socialnovarstvenih zavodov nima arhitekturne zasnove, da bi ob pojavu okužb s koronavirusom lahko vzpostavili sive in rdeče cone. Na to vprašanje je odgovorilo 81 zavodov od 83, ki so izpolnjevali vprašalnik. V teh 81 zavodih stanuje oz. skrbijo za skoraj 14.300 ljudi.

93 odstotkov zavodov nima ustreznih tehničnih zmogljivosti, pokažejo odgovori 82 od 83 zavodov, ki so izpolnili to vprašanje. Skoraj noben zavod (98 odstotkov!) pa nima dovolj kadra za izvajanje con. Na to vprašanje je odgovorilo vseh 83 zavodov, ki so vrnili odgovore.

Dobrih 96 odstotkov domov za starejše in posebnih zavodov je ocenilo, da vzpostavljanje con ni primeren sistemski odziv (na to vprašanje je odgovorilo 82 zavodov), 95 odstotkov domov pa meni, da con ne morejo strokovno vzpostaviti (odgovorilo 79 domov). Vseh 83

Foto: Georg Arthur Pflueger (Unsplash)

Fotografija je simbolna.

MINISTER MORA ODREDITI SISTEMSKI NADZOR

V Amnesty International Slovenije od oblasti zahtevamo izvedbo systemskega nadzora glede domnevnega odrekanja bolnišničnega zdravljenja stanovalcem domov za starejše v prvem valu koronavirusa. O tem so obsežno poročali mediji (prvi tednik Mladina), na to temo je bila tudi razprava dveh pristojnih odborov državnega zbora.

A kljub temu še ni epiloga glede domnevnega vnaprejšnjega triažiranja še neokuženih stanovalcev domov za starejše in vložnih listov v prvem valu bolezni. Minister za zdravje je odredil zgolj strokovni nadzor nad delom domskih zdravnikov.

V Amnesty menimo, da je treba izpeljati tudi systemski nadzor, ki bo zajel odločevalske procese na vseh ravneh, vključno z najvišjo. Posebno skrb je treba nameniti objektivnosti in neodvisnosti takega systemskega nadzora (po zakonu ga namreč lahko odredi minister, ki pa je seveda v to temo neposredno vpleten).

86 %

SOCIALNOVARSTVENIH ZAVODOV NIMA ARHITEKTURNE ZASNOVE, DA BI OB POJAVU OKUŽB S KORONAVIRUSOM LAHKO VZPOSTAVILI SIVE IN RDEČE CONE.

Odgovorilo 81 zavodov od 83, ki so izpolnjevali vprašalnik.

93 %

ZAVODOV NIMA USTREZNIH TEHNIČNIH ZMOGLJIVOSTI.

Odgovorilo 82 od 83 zavodov.

98 %

ZAVODOV NIMA DOVOLJ KADRA ZA IZVAJANJE CON.

Odgovorilo vseh 83 zavodov, ki so izpolnili vprašalnik. Vprašalnik je bil poslan skupno 86 domovom/ zavodom.

domov in posebnih zavodov je poudarilo, da za vzpostavitev con ne prejemajo nikakršne finančne podpore pristojnih ministrstev ali zdravstvene blagajne.

OKUŽENI BI MORALI BITI IZOLIRANI V POOBLAŠČENEM ZDRAVSTVENEM ZAVODU

Pomembno je tudi izpostaviti, da je po trenutno veljavni zakonodaji (Zakon o nalezljivih boleznih v povezavi s Pravilnikom o prijavi nalezljivih bolezni in posebnih ukrepih za njihovo preprečevanje in obvladovanje) za obolele za boleznijo covid-19 obvezna popolna osamitev. Omenjeni pravilnik v 12. členu določa, da se osamitev brez izjeme izvede v pooblaščenem zdravstvenem zavodu, v posebnem prostoru z zagotovljeno visoko stopnjo varnosti za preprečitev širjenja povzročitelja. Kot ugotovljeno, večina socialnovarstvenih zavodov in varstveno delovnih centrov nima osnovnih prostorskih, tehničnih, kadrovskih in drugih virov za izvajanje popolne in učinkovite osamitve oseb, okuženih s koronavirusom. Poleg tega ti zavodi niso pooblaščen zdravstveni zavodi.

Na potezi so oblasti, ki se morajo končno soočiti, da obstajajo objektivne težave pri zagotavljanju ustrezne zaščite stanovalkam in stanovalcem domov za starejše, ter se nemudoma lotiti naslavljanja situacije. Za sprotno dogajanje spremljajte www.amnesty.si in www.ssz-slo.si (ta članek vsebuje informacije do vključno 3. avgusta 2020).

OGROŽANJE SVOBODE MIRNEGA ZBIRANJA

V ZADNIH MESECIH SMO V AMNESTY SLOVENIJE Z ZASKRBLJENOSTJO SPREMLJALI RAVNANJA OBLASTI GLEDE PROTESTIRANJA. ŽAL SMO MORALI JUNIJA, TIK PRED DNEVOM DRŽAVNOSTI, OPOZORITI NA TO, DA POSTAJATA SVOBODA DO MIRNEGA ZBIRANJA Z NAMENOM PROTESTA IN SVOBODA IZRAŽANJA V SLOVENIJI OGROŽENI.

O tem nas je prepričala vrsta potez oblasti, vključno s policijskim popisovanjem in sprožanjem postopkov proti ljudem zaradi sporočil na njihovih plakatih, policijskim ustavljanjem naključnih ljudi, domnevno namenjenih na proteste, ter omejevanjem dostopa do simbolno pomembnega Trga republike v središču Ljubljane.

»Oblastem sporočamo, da sta sodelovanje na zborovanjih in njihova organizacija pravica, ne privilegij. Uresničevanje te pravice ne potrebuje dovoljenja države,« je dejala Nataša Posel, direktorica Amnesty International Slovenije (AIS).

PREPLETENOST PRAVIC DO SVOBODE ZBIRANJA IN SVOBODE IZRAŽANJA

Evropsko sodišče za človekove pravice je prepoznalo, da med pravicama do svobode zbiranja in svobode izražanja ni jasne ločnice. Nekatere oblike protesta je tako obravnavalo kot izvrševanje pravice do svobode izražanja. Po pojasnilih *Posebnega poročevalca ZN za pravico do svobode mnenja in izražanja* je pravica do svobode izražanja tudi kolektivna pravica. Nujno je omogočiti skupno sporočanje stališč in zahtev, kar se nanaša tudi na različne oblike množičnih demonstracij.

V zvezi s sprožanjem postopkov proti ljudem zaradi sporočil na njihovih plakatih, ki ne hujskajo k diskriminaciji, sovražnosti ali nasilju proti določeni skupini, smo v slovenski Amnesty opozorili, da gre za kršitev njihovih pravic do svobode izražanja in tudi do svobode mirnega zbiranja. Mednarodni pakt o državljanskih in političnih pravicah namreč določa, da mora obstajati jasen namen spodbujanja k diskriminaciji, sovražnosti ali nasilju. Namena hujskanja k nasilju proti predsedniku vlade pa iz sporočil na plakatih (ki so bila predmet popisovanja) ni mogoče razbrati. »Nekateri lahko te napise dojemajo za žaljive, a tako politično izražanje svoboda govora ščiti,« je dodala direktorica slovenske Amnesty.

ZAUSTAVLJANJE LJUDI V POLNI ZAŠČITNI OPREMI JE ZASTRAŠUJOČE

Zaskrbljenost smo izrazili tudi glede policijskega ustavljanja in popisovanja ljudi, ki so bili domnevno namenjeni na protest 19. junija, kar je potrdila vrsta posnetkov. To je očitna kršitev pravice do mirnega zbiranja in v nasprotju s standardi človekovih pravic. Dejstvo, da so ljudi ustavljali policisti v polni zaščitni opreми, kar je samo po sebi zastrašujoče, zadevo samo še poslabša.

Na splošno mora biti izvrševanje policijskih pooblastil, da ustavijo in preiščejo in/ali aretirajo in pridržijo nekoga, namenjeno preprečevanju in odkrivanju kriminala. To pa mora temeljiti na razumno utemeljenem sumu, da je oseba najverjetneje vpletena v kaznivo dejanje ali pa nosi predmet, povezan s takim kaznivim dejanjem.

APLIKACIJE ZA SLEDENJE STIKOM

Tudi v Sloveniji je državni zbor potrdil uvedbo aplikacije za sledenje stikom, kar naj bi pomagalo pri preprečevanju širjenja okužb s koronavirusom. Oblasti so se šele po uzakonitvi aplikacije zavezale k pomembnemu načelu, da bo njena namestitvev prostovoljna. V dneh, ko končujemo to revijo, naj bi se aplikacija začela izvajati. Ob tem izkoriščamo priložnost za opozorilo na sedem načel, ki jih morajo zagotavljati aplikacije za sledenje.

1. SOGLASJE IN TRANSPARENTNOST

- Odločitev za naložitev aplikacije in njena uporaba morata biti povsem prostovoljni.
- Na voljo mora biti vpogled v celotno izvorno kodo aplikacije.

2. OMEJEN NAMEN

- Vso zbiranje podatkov mora biti omejeno zgolj na nadzorovanje širjenja bolezni covid-19 in se ne sme uporabljati za noben drug namen – kot recimo za kazensko pravosodje, nacionalno varnost ali nadzorovanje migracij.
- Ne sme biti na voljo tretjim strankam ali za komercialne namene.

3. ANONIMNOST

- Obstajati morajo transparentni znanstveni dokazi, da zbranih podatkov ni mogoče de-anonimizirati, vključno tako, da bi se jih kombiniralo z drugimi zbirkami podatkov.

POLICIJA MORA OMOGOČATI PRAVICO DO SVOBODE MIRNEGA ZBIRANJA

Dolžnost policije je, da omogoča in ščiti pravico do svobode mirnega zbiranja, za kar mora sprejeti vse razumne in primerne ukrepe, brez nepotrebne vmešavanja in brez ustrahovanja tistih, ki želijo sodelovati na zborovanju. Policija si mora pri varovanju zborovanj prizadevati za preprečevanje konfliktov skozi dialog in mediacijo ter poskrbeti, da se minimalizirajo in mirno razrešijo konflikti, do katerih prihaja. Med drugim to pomeni, da fizični izgled (oprema, številčnost) in odnos policije ne sme biti grozeč, da se ne po nepotrebem podžiga napetosti. Policija se mora izogibati ravnanjem, ki bi se lahko dojemali kot ustrahovanje ali nadlegovanje ljudi, ki želijo uresničevati svojo pravico do mirnega zborovanja. Taki pristopi niso le kontraproduktivni, saj tvegajo slabšanje potencialno napete situacije, ampak imajo tudi zastraševalni učinek na ljudi, ki se želijo mirno zbirati.

V nasprotju s temi načeli so žal vsaj na enem od protestov za izgrede opremljeni policisti ustavljali in legitimirali ljudi na širšem območju središča Ljubljane ter izpred parlamenta odnašali ljudi, ki so tam mirno, drug od drugega oddaljeni, sedeli, in na glas brali slovensko ustavo. Pri slednjih gre za tako imenovano mirno državljansko nepokorščino.

Pravica do mirnega zbiranja mora obsegati tudi mirna dejanja državljanske nepokorščine ali nenasilna direktna dejanja. Pod tem pojmom razumemo različna dejanja, kot so shodi, demonstracije, protesti s sedenjem na nekem mestu in druge taktike, katerih namen je doseči spremembo z uporabo motečih dejanj z neposrednimi in nenasilnimi sredstvi, pogosto z zavestnim kršenjem zakona. Kadar so taka dejanja izvedena na nenasilen način, bi morala biti zaščiteni v skladu s pravicama do svobode izražanja in mirnega zbiranja.

ZAGOTAVLJANJE PRAVICE DO PROTIPROTESTOV

Pravica do svobode zbiranja se nanaša tudi na protidemonstracije, ki morajo biti dovoljene tako, da jih »vidijo in slišijo« na prvotnih demonstracijah. Toda: protidemonstracije ne smejo ovirati sodelujočih na prvotnih demonstracijah v celovitem uživanju oz. uresničevanju njihove pravice do svobode mirnega zbiranja. V skladu s tem je dolžnost policije, da zaščiti prvotno zbiranje (protest) pred kakršnimkoli nezakonitim poseganjem protiprotestnikov. Zaščititi jih mora tudi pred nasilnimi dejanji ali dejanji, ki skušajo ovirati prvotno zbiranje. To je tudi stališče Evropskega sodišča za človekove pravice.

PROTESTIRANJE V ČASU KORONAVIRUSA

V Amnesty smo bili kritični tudi do tega, da so oblasti nekaj časa brez pravega razloga z vidika nujnosti ali sorazmernosti blokirale dostop do Trga republike pred parlamentom, ki je simbolno – z vidika zdravstvenih varnostnih ukrepov pa tudi praktično – izjemno pomemben prostor. Po mnenju *Posebnega poročevalca ZN za mirno zbiranje* morajo biti zbiranja na splošno omogočena tako, da jih »vidijo in slišijo« tisti, katerim so namenjena. V tem primeru je parlament, kot sedež izvoljenih predstavnikov ljudstva, tisti, ki ga protestniki želijo nagovarjati.

Večkrat v obdobju protestov, ki sovpadajo z obdobjem koronavirusa, smo v Amnesty tudi pozvali slovenske oblasti, naj zagotovijo sorazmernost ukrepov. Z drugimi besedami, da se pri omejevanju zbiranja ljudi uporabljajo isti vatli za vse oblike zbiranj in da se omejitve ne osredotočajo le na omejevanje javnega zbiranja z namenom protesta.

Vse ljudi, ki protestirajo, pa prosimo, da na javnih zbiranjih v čim večji meri poskrbijo za ustrezne varnostne ukrepe, kot so vzdrževanje razdalje, nošnja mask in pogosto umivanje rok.

4. V TEMELJNI ZASNOVI VGRAJENO VAROVANJE ZASEBNOSTI IN OSEBNIH PODATKOV

- Aplikacija mora biti v skladu z Evropsko uredbo o varovanju osebnih podatkov (GDPR) in slovenskimi predpisi o varovanju podatkov. Zasebnost mora biti v ospredju njene zasnove.
- Zbira se lahko le toliko podatkov, kot je nujno potrebno. Podatki morajo biti varno shranjeni.

5. NEODVISEN STROKOVNI NADZOR

- Aplikacija, zbiranje in uporaba podatkov morajo biti pod neodvisnim nadzorom regulatorja, katerega odločitve so zavezujoče.

6. ČASOVNA ZAMEJENOST

- Podatki in aplikacija morajo biti obvezno izbrisani po predpisanem (določenem) času in/ali izbrisani takoj, ko je to smiselno, potem ko so opravili svoj namen.

7. ENAKOST IN NEDISKRIMINACIJA

- Zbiranje in uporaba podatkov, zbranih z aplikacijo, ne smejo imeti za nikogar nesorazmernih posledic zaradi njegovega položaja, kot je socialnoekonomski ali migrantski status, starost ali etnični izvor.
- Koristi aplikacije morajo biti dostopne vsem, ne glede na to, kakšen telefon ali pametni telefon imajo.

Avtorica ilustracije: Sasha Ignatiadou.

Amnesty International se je med pandemijo covid-19 povezala z ilustratorji, ki so ustvarili ilustracije o tem, kako je kriza izostrila vprašanja človekovih pravic. Ilustratorica Sasha Ignatiadou je tako upodobila slogan »Skupaj«.

ZDRAVSTVENO OSEBJE PO SVETU UTIŠANI IN TARČE NAPADOV

SISTEMATIČNEGA GLOBALNEGA ŠTETJA UMRlih, KI DELAJO V ZDRAVSTVU, ZA POSLEDICAMI COVIDA-19 NI, A AMNESTY JE ZBRALA VSE RAZPOLOŽLJIVE PODATKE, KI SO POKAZALI, DA JIH JE UMRLO VEČ KOT 3000 V 79 DRŽAVAH.

Ti podatki veljajo za 6. julij 2020, vključujejo pa umrle v zdravstvu in nujnih storitvah. Monitoring Amnesty je pokazal, da je največ zdravstvenega osebja umrlo v ZDA (507), Rusiji (545), Združenem kraljestvu (540, vključno z 262 zaposlenimi v socialnem delu), Braziliji (351), Mehiki (248), Italiji (188), Egiptu (111), Iranu (91), Ekvadorju (82) in Španiji (63).

Resnična številka umrlih v zdravstvenih poklicih je verjetno precej višja. Med drugim zato, ker se ne prijavljajo vse smrti. Otežena pa je tudi primerjava med državami, ki štejejo na različne načine. Na primer, v Franciji so podatke zbrali le za nekatere bolnišnice in zdravstvene centre, v Egiptu in Rusiji pa se vladi ne strinjata s številkami, ki so jih za preminule podala zdravstvena združenja.

V skoraj vseh od 63 držav in ozemelj, ki jih je pregledala Amnesty International, so zdravstveni delavci poročali o resnem pomanjkanju osebne zaščitne opreme. Med te države sodijo tudi take, ki jih morda najhujše šele čaka, kot na primer Indija, Brazilija in vrsta držav v Afriki. Zdravnik v Mexico City je Amnesty povedal, da zdravniki tam porabijo okoli 12 odstotkov mesečne plače, da si sami kupujejo osebno zaščitno opremo.

POVRAČILNI UKREPI

V številnih državah so se oblasti odzvale s povračilnimi ukrepi, če so zdravstveni delavci protestirali, opozarjali na pomanjkljivosti ali grozili s stavkami. V **Egiptu**, na primer, je bilo devet zdravstvenih delavcev med marcem in junijem samovoljno pridržanih na podlagi nejasnih in preohlapnih obtožb »širjenja lažnih novic« in »terozizma«. Vsi pridržani so izrazili varnostne skrbi ali kritizirali, kako se vlada spopada s pandemijo. Nek drug zdravnik je Amnesty povedal, da zdravnikom, ki se izpostavijo, grozijo, zasliši jih Nacionalna varnostna agencija, podvržejo jih administrativnim postopkom in globam. Dejal je: »Številni [zdravniki] raje sami plačujejo svojo zaščitno opremo, da bi se izognili takemu izčrpanju. [Obласти] zdravnike silijo, da izberejo med smrtjo in ječo.«

V **ZDA** je bila zdravstvena tehničarka Tainika Somerville odpuščena, potem ko je na Facebooku objavila video, v katerem je prebrala peticijo za več osebne zaščitne opreme. Tainika pravi, da osebju doma za starejše v Illinoisu, kjer je delala, niso povedali, da delajo z obolelimi za covidom-19, ampak so za to izvedeli iz medijev. 29. maja je imel ta dom 34 okuženih in 15 smrti v povezavi s covidom-19.

V **Rusiji** je Amnesty izpostavila primera dveh zdravnic, Julije Volkove in Tatjane Revae, ki se soočata s povračilnimi ukrepi, ker sta se pritožili glede pomanjkanja osebne zaščitne opreme. Julija Volkova je bila obtožena na podlagi ruskega zakona o lažnih novicah in ji grozi globa v višini 100.000 rubljev (1150 evrov), Tatjani Reva pa grozi disciplinski postopek, ki bi se lahko končal z njeno odpustitvijo.

Zdravstveno osebje, ki je na prvi bojni liniji, ve, če vladne politike ne delujejo. Oblasti, ki jih skušajo utišati, ne morejo resno trditi, da je javno zdravje njihova prioriteta, opozarjamo v Amnesty International.

Za potrebe poročila je Amnesty štela za »zdravstveno osebje« vse, ki so vključeni v zagotavljanje zdravstvene in socialne oskrbe v kakršnikoli obliki, vključno z zdravnikami, medicinskimi sestrami in tehnikami, zaposlenimi v socialnem delu, čistilkami_čistilci, vozniki_cami reševalnih vozil in podpornim in drugim osebjem.

Celotno poročilo Exposed, silenced, attacked: Failures to protect health and essential workers during the COVID-19 pandemic (13 July 2020, Index number: POL 40/2572/2020) je v angleščini na voljo na www.amnesty.org.

EVROPA V ČASU COVIDA-19

SENČNA PANDEMIJA: NASILJE V DRUŽINI

JUNIJA SO ZDRUŽENI NARODI OPOZORILI NA »SENČNO PANDEMIJO« COVIDA-19: GLOBALNI PORAST NASILJA V DRUŽINI.

Po vsem svetu prihaja do porasta poročanja o nasilju nad ženskami in dekleti med zaprtjem in drugimi omejevalnimi ukrepi za zajezitev koronavirusa. Veliko žensk in deklet je namreč z ljudmi, ki jih zlorablajo, bodisi ujetih doma bodisi nimajo lahkega dostopa do zaščite in podpornih storitev.

Na Poljskem pa lahko situacija za ženske in dekleta postane še bolj nevarna, potem ko je pravosodni minister Zbigniew Ziobro proti koncu julija napovedal predlog umika države iz Istanbulske konvencije. Ta pogodba, katere namen je preprečevanje nasilja nad ženskami, vključno z nasiljem v družini, predstavlja mejnik v Evropi. Poljski minister je dejal, da je konvencija »škodljiva«, ker vsebuje »elemente ideološke narave«, da je treba v šolah otroke učiti o spolu. Kritiki opozarjajo, da ta jezik prikriva željo poljske vlade po ponovni krepitvi patriarhata ob demoniziranju pravic žensk in enakosti spolov.

Poljski predsednik vlade je nekaj dni kasneje dejal, da bi o konvenciji moralo presojati ustavno sodišče, da preveri, ali je v skladu s poljsko ustavo. To bo morda zakasnilo odločitve, a kljub temu gre za zaskrbljujoč razvoj dogodkov, zlasti zato, ker je neodvisnost sodišča visoko kompromitirana.

Vladajoča stranka Zakon in pravičnost (PIS) in njene koalicijske partnerice so tesno povezane s katoliško cerkvijo in si aktivno prizadevajo za neokonzervativno družbeno agendo. Že vrsto let njihovo napačno predstavljanje pravic žensk in enakosti spolov kot »ideologije spola«, kot to imenujejo, spodbuja napade na pravice LGBTI oseb. Istanbulska konvencija je že dolgo tarča populistov, ki zagovarjajo ministrovo lažno trditev, da predstavlja grožnjo »tradicionalnim družinskim vrednotam.«

Za temi besedami stoji temeljni prezir do pravic žensk, deklet in LGBTI oseb. Umik iz konvencije bi bil nevaren ukrep s katastrofalnimi posledicami za milijone žensk in deklet ter za organizacije, ki dajejo nujno podporo preživelim spolnega in intimnopartnerskega (družinskega) nasilja. Pošilja se signal, da njihovo dobro počutje in varnost nista vredni zaščite. Šlo bi tudi za korak nazaj, prepovedan z mednarodnim pravom človekovih pravic.

Uradne statistike, ki so sicer nepopolne, kažejo grozljivo sliko. Številke iz leta 2019: več kot 65.000 žensk in 12.000 otrok je na Poljskem bodisi prijavilo nasilje v družini bodisi se je ugotovilo, da so mu bili podvrženi. V tem letu so odprli preiskavo le glede 2527 posilstev; nevladne organizacije ocenjujejo, da je odstotek prijavljenih posilstev izjemno nizek.

Nedavna evropska raziskava je pokazala, da poljske ženske prijavijo manj primerov nasilja v družini kot v drugih državah EU. Kot je pokazala raziskava Amnesty International v Evropi, je ta nizka raven prijave policiji povezana s pomanjkanjem zaupanja v pravosodni sistem in strah žrtve, da se ji ne bo verjelo.

Vse od izbruha covid-19 zaradi zaprtja in drugih omejevalnih ukrepov linije za pomoč in varne hiše za ženske po vsej Evropi poročajo o alarmantnem porastu klicev žensk, ki so

Slovenija je prav tako pogodbenica Istanbulske konvencije, in sicer jo je slovenski državni zbor ratificiral decembra 2014.

Celoten naziv Istanbulske konvencije je Konvencija Sveta Evrope o preprečevanju nasilja nad ženskami in nasilja v družini ter o boju proti njima.

Z ratifikacijo država nek mednarodni dokument (npr. konvencijo), ki ga je podpisala, prenese v svoj notranji pravni red.

#WomensStrike, gibanje za pravice žensk, je po celotni Poljski organiziralo proteste proti predlogu vlade, da se umakne iz Istanbulske konvencije, ki jo je Poljska ratificirala leta 2015. Varšava, 24. julija 2020.

v nevarnosti nasilja. Poljska ni izjema. Medtem ko so omejitve lahko potrebne za nadzor širjenja virusa, bi se morale države odzvati tudi z ustreznimi ukrepi za zagotavljanje varnosti žensk in deklet. Umik iz konvencije je popolno nasprotje tega.

ISTANBULSKO KONVENCIJO JE PODPISALA VEČINA EVROPSKIH DRŽAV

Istanbulska konvencija daje ženskam in dekletom nekatere nujne oblike zaščite. Je prva evropska pogodba, ki specifično obravnava nasilje nad ženskami in nasilje v družini. Pokriva vse oblike nasilja na podlagi spola. Države, ki so jo ratificirale, vključno s Poljsko, so obvezane zaščititi in podpirati preživele tega nasilja. Vzpostaviti morajo tudi storitve, kot so telefonske linije za klice v sili, varne hiše, zdravstvene storitve, svetovanja in pravno pomoč.

Istanbulsko konvencijo je doslej podpisala velika večina evropskih držav in tudi EU kot celota; 34 držav jo je tudi že ratificiralo. Zgolj v letu 2018 je začela veljati v devetih državah (Ciper, Estonija, Grčija, Hrvaška, Islandija, Luksemburg, Nemčija, Severna Makedonija in Švica), leta 2019 pa jo je ratificirala tudi Irska, in sicer po zgodovinskem referendumu, ki je v tej državi odpravil skoraj popolno prepoved splava.

A v nekaterih državah je želja po umiku iz konvencije visoko na dnevnem redu. Na primer, v Turčiji skupine za pravice žensk izražajo skrb zaradi krepitve zahtev po umiku iz konvencije, o čemer naj bi izvršni odbor vladajoče stranke razpravljal 5. avgusta, kar se dogaja v času, ko mediji poročajo o več brutalnih umorih žensk, ki so jih zagrešili moški.

V drugih državah, na primer v Bolgariji in na Slovaškem, nazadnje pa tudi na Madžarskem, je parlament niso ratificirali, in sicer zaradi napačnega razumevanja ideje »spola« in načrtnega ignoriranja škodljivih posledic spolnih stereotipov v družbi, ki postavljajo ženske in dekleta v nevarnost nasilja.

Zaradi podobnih napačnih predstav se vleče ratifikacija konvencije v Ukrajini, kjer se slabo uresničuje obstoječa zakonodaja za boj proti nasilju v družini. Čeprav ratifikacija konvencije ni na dnevnem redu ukrajinskega parlamenta, v državi o tem razpravljajo, potem ko je več kot 25.000 ljudi podpisalo peticijo, s katero predsednika pozivajo, naj sproži ratifikacijo.

Leta 2018 je bolgarsko ustavno sodišče razsodilo, da konvencija ni v skladu z njihovo ustavo ter s tem še utrdilo škodljive zmotne predstave o obsegu konvencije in njeni naravi.

Porast nasilja v družini med pandemijo covid-19 je zelo izostril potrebo po tem, da vlade po vsem svetu okrepijo zaščito pravic žensk in deklet.

Če se Poljska odloči za popolno nasprotje tega, bo poslala skrb vzbujajoče sporočilo, da ženskam in dekletom zagotavljati življenje brez nasilja več ni prioriteta.

Besedilo Nilsa Muižnieksa, ki je direktor Amnesty International za Evropo; med letoma 2012 in 2018 je bil Komisar Sveta Evrope za človekove pravice.

Istanbulska konvencija je prva evropska pogodba, ki specifično obravnava nasilje nad ženskami in nasilje v družini. Pokriva vse oblike nasilja na podlagi spola. Države, ki so jo ratificirale, so obvezane zaščititi in podpirati preživele tega nasilja. Vzpostaviti morajo tudi storitve, kot so telefonske linije za klice v sili, varne hiše, zdravstvene storitve, svetovanja in pravno pomoč.

LINN JULIAN KOLETNIK

KAKO SI LAHKO ZAVEZNIK_CA TRANSSPOLNIH OSEB? BODI ČLOVEK!

LINN JULIAN KOLETNIK (ZAIMEK ON) JE MAGISTER ŠTUDIJ SPOLOV TER DIREKTOR IN USTANOVITELJ ZAVODA TRANSAKCIJA, PRVE IN EDINE TRANS SPECIFIČNE NEVLADNE ORGANIZACIJE V SLOVENIJI.

V LGBTI+ aktivizmu je aktiven od leta 2006, od leta 2014 vodi Zavod TransAkcija, aktivizem za človekove pravice transspolnih oseb pa onkraj Slovenije udejanja tudi na regijski in evropski ravni. Kot pravi, ga vodijo načela kritičnosti do normativov in binarizmov, pripoznavanje (lastnih) privilegijev, skupnostne odgovornosti in radikalne ranljivosti. Verjame v jezo kot sredstvo politične manifestacije. V prostem času najraje išče zavetje v morju, parkih in gozdovih ali najmanjšem disku na svetu.

Lani ste v TransAkciji naredili e raziskavo o vsakdanjem življenju transspolnih oseb, na katero se je odzvalo 113 transspolnih oseb. Zakaj je pomembno delati take raziskave?

Ne le, da ljudje nimajo informacij o vsakdanjem življenju transspolnih oseb, ponavadi niti ne pomislijo, da transspolne osebe živijo v njihovem okolju. Če že, si mislijo, da je to neka radikalna skupina v Ljubljani. Raziskava je spraševala po vsakdanjih področjih življenja – kje živijo, kaj počnejo v prostem času in s kom, glede zdravstva, izkušenj v izobraževanju, ali imajo v svojem okolju podporo, kako se razumejo doma in s sorodstvom, ali so razkriti_e ... Nismo spraševali_e le po diskriminaciji.

Brez raziskav lahko samo sklepaš in vsako sklepanje bo na podlagi stereotipov, ki so lahko negativni in škodljivi ali pa pozitivni. Obsežne raziskave so lep uvid v vsakodnevno življenje populacije, preko te slike ljudje ugotovijo, da smo si lahko zelo podobni_e. To pa je čustven vzgib, preko katerega se lahko okrepijo zavezništva.

Že vrsto let si aktivist za pravice transspolnih oseb. Te je kak izsledok raziskave posebej presenetil?

Precej stvari me je presenetilo. Pozitivno in negativno. V smislu, oh, končno imamo tudi za lokalni kontekst podatke, ki potrdijo nekaj, kar smo sicer domnevali. Recimo, kako grozljivo je duševno zdravje transspolnih oseb: 65 odstotkov jih ima depresijo, več kot 50 odstotkov trpi za anksioznostjo in imajo samomorilne misli (v splošni populaciji je to približno 8 odstotkov).

Zelo pomembno je tudi, da je samo ena oseba poročala o negativnem vplivu hormonske terapije, ostali_e so poročali_e o »zelo pozitivnem« ali »pozitivnem« vplivu tako hormonske terapije kot ostalih postopkov v procesu medicinske tranzicije. To je bilo ključno, ker v medijih in zdravstveni stroki nenehno poslušamo in moramo naslavljati pomisleke tipa, »kaj pa, če si ljudje premislijo?« Zaradi takega razmišljanja in napihovanja se proces zelo podaljšuje in dela bolj omejujoč, kot bi rabil biti. Super je, da podatki kažejo, da ljudje vedo, v kaj gredo, ker so o tem že dodobra premislili. To namreč ni niti lahka niti hitra odločitev.

Zelo zaskrbljujoči so bili vsi podatki, ki smo jih dobili glede šol. Potrdilo se je, da so šolska okolja in učitelji_ice zelo »ne-varni« za transspolne osebe. Tudi področje socialnega varstva, ki ni trans ali LGBT specifično, res ni v nobeno pomoč ljudem.

Pri transspolnih osebah se spol, ki je bil osebi pripisan ob rojstvu, ne ujema s spolno identiteto, ki jo čuti oseba sama in s katero se identificira. Transspolne osebe lahko svoje telo in zunanji videz prilagajajo svoji spolni identiteti oz. si tega želijo ali pa na nujnost take prilagoditve ne pristajajo.

Tranzicija je kompleksen proces, v katerem oseba naredi prehod iz spola, ki ji je bil pripisan ob rojstvu, v spol, ki ga čuti kot sebi lastnega. Pomeni lahko začetek javnega življenja v lastnem spolu, psihološko/psihiatrično oceno, hormonsko terapijo, nadgradnjo ali izgradnjo sekundarnih spolnih značilnosti ter kirurške posege za potrditev spola. Vključuje lahko tudi izbor novega imena ter proces pravnega priznanja spola.

Obiščite transakcija.si in si razdelku »slovar« preberite več!

Med zame najbolj bolečimi podatki je bil, da ena od treh transspolnih oseb nima nikogar, s komer bi se lahko pogovarjala o svojem duševnem zdravju. In še, da je samo vsaka druga trans oseba razkrita svojemu partnerju_ki. Če pomisliš, da naj bi bil to eden najbolj intimnih odnosov, ki jih imaš, in da v tem odnosu nisi v najbolj človeški osnovi to, kar pač si ... meni je ta misel grozljiva. Kako je šele v odnosih, kjer je še manj varnosti in zaupanja? Ta raziskava je dala močan uvid v to, da življenje trans osebe res ni lahko. Ne mislim v smislu samopomilovanja, transspolne osebe so zelo vztrajne, močne, trpežne ... samo njihovo življenje res ni lahko.

Katere druge izzive je še izpostavila raziskava?

Izzivi so na področju medicinske obravnave, tako v kontekstu medicinske tranzicije in nasploh obravnave transspolnih oseb v splošnem zdravstvu (kar ni vezano na medicinsko tranzicijo). Potem pravno priznanje spola, kar je način, kako si v osebnih dokumentih zamenjaš podatek o spolu. V Sloveniji to zaenkrat ni urejeno primerno; osebe morajo pridobiti diagnozo, da imajo duševno motnjo, in potem morajo v obvezno psihiatrično obravnavo, tudi če tega ne želijo. To bi naj bil preprost administrativni postopek – greš na upravno enoto, izpolniš obrazce, počakaš – a ta ni takšen.

Če pogledamo na duševno zdravje, doživljanje nasilja, finančno varnost oz. socialnoekonomski status, pa se je pokazalo, da razen v LGBT specifičnih organizacijah (te so vse nevladne) transspolne osebe od nikogar drugega ne dobivajo podpore v najširšem smislu socialnega varstva. Z njimi se nihče ne ukvarja; država tega ne naslavlja in ne financira. Tako ostaja na nekaj ljudeh v nekaj organizacijah, da urejamo zadeve, za katere bi morala poskrbeti država, namesto da bi se ukvarjali z njihovimi identitetami, željami, potrebami ...

Kaj je v Sloveniji problematično z vidika medicinske tranzicije?

Več stvari. Do nedavnega to področje ni bilo formalizirano, s tem se je ukvarjala le peščica zdravnic_kov, ki niso imeli pravno-formalnega okvirja, podanega s strani ministrstva za zdravje. Zdaj je to urejeno, od marca 2020 je formaliziran konzilij za potrditev pravne identitete. To je zelo pomembno, a s tem se niso rešili vsi problemi v praksi. V državi so na voljo le dva psihiatra za odrasle in ena pedopsihiatrinja, ki na tem področju delajo ob svojem rednem delu in je do njih zelo težko priti. So le v Ljubljani.

Velik je tudi vpliv tega, kakšne postopke želi oseba v medicinski tranziciji. Ni namreč enoznačnega postopka, odvisno je od potreb in želja, nekatere osebe želijo samo hormone, nekatere kakšno operacijo, spet druge morda oboje.

Klasičnim in znanim stiskam slovenskega zdravstva lahko pridamo še nepoznavanje tematike transspolnosti oz. specifik del s trans osebami in odkrito transfobijo s strani marsikoga, ki izvaja zdravstvene storitve.

Pomembno je tudi, koliko je oseba stara. Mlajši se morajo bolj dokazovati, podobno nebinarne osebe (*ki se ne identificirajo znotraj binarnega spolnega sistema ženska-moški, op. av.*). Marsikatera oseba razmišlja, ali sploh povedati, da je nebinarna, ker se v to spolno identiteto manj verjame, se vidi kot manj legitimna in manj resnična.

Žal ta postopek ni podporen, ampak rigid, prevprašujoč, naporen. Pogosto se zgodi, da trans osebe vstopijo v storitve podpore pri TransAkciji, ko začnejo načrtovati medicinsko tranzicijo, so vključene, dokler so v tranziciji oz. dokler ne opravijo ključnih procesov, potem pa »izginejo« iz storitev podpore, ker je ves postopek tako travmatičen, da se več nočejo ukvarjati s tem, da so del skupnosti, ki je tako »ranjena«. To je izvedljivo; pri hormonih je namreč tako, da jih moraš jemati celo življenje, a ko ugotoviš, katere ravni ti ustrezajo, potem načeloma, če nimaš drugih večjih zdravstvenih težav, nimaš več veliko ukvarjanja s tem, jih le redno jemlješ, kot bi druga zdravila.

Zakaj je tako pomembno področje pravnega priznanja spola?

Vsi vemo, kolikokrat moramo pokazati ali uporabiti osebno izkaznico ali drug dokument. Poskusimo si predstavljati, kako je, če se ob vsaki taki izkušnji ta dokument ne ujema s tem, kako izgledaš ali kako se identificiraš ali pa oboje. Ne moreš živeti z dokumentom od nekoga, ki ni ti. Iz tega izhaja, da se morajo ljudje ves čas dokazovati, ker ne izgledajo tako, kot bi sklepal iz dokumentov. Dogaja se, da se moraš pri vsakodnevnih opravilih (na

Linn Julian Koletnik

Dogaja se, da se moraš pri vsakodnevnih opravilih (na pošti, banki, kjerkoli se je treba legitimirati) razkriti in upati, da bo nekdo na okenčku, ki še ni slišal za trans osebe ali pa je slišal za Salome, zelo hitro »zaštekal«, kako s tabo ravnati na spoštljiv način – ali pa se moraš pač razkriti celi pošti.

pošti, banki, kjerkoli se je treba legitimirati) razkriti in upati, da bo nekdo na okenčku, ki še ni slišal za trans osebe ali pa je slišal za Salome, zelo hitro »zaštekal«, kako s tabo ravnati na spoštljiv način – ali pa se moraš pač razkriti celi pošti.

Ogromno ljudem se preprosto ne verjame, da so to oni. Od njih se, npr., zahtevajo pooblastila, pogosto, recimo, trans ženskam rečejo: »Gospa, vi ste prinesli osebno izkaznico od moža, pa nimate pooblastila.« In jim preprosto ne verjamejo. Se je že zgodilo, da je bila ljudem storitev zavržena. Ali pa rečejo: »Ja, zakaj pa ne greste tega urediti in zamenjati dokumentov?« Tudi zato se trans osebe takim situacijam izogibajo oz. zelo precej, ali je vredno truda in javnega razkrivanja, večinoma tudi javnega blatenja. Mislim, da do tega ne prihaja nujno iz nesramnosti, gre tudi za nevednost. A ta nevednost zelo boli. Načenja samopodoba in je neprijetno. Ljudje ne gredo v iskanje storitev ali podpore, ker je to povezano s toliko preprekami.

Kako smo lahko zavezniki_ce transspolnih oseb? Kaj v vsakdanu pomeni največ?

Najprej: če slišiš za to besedo, pa ne veš, kaj pomeni, se pouči. Na spletu je ogromno virov, priporočam naš poljudno napisan priročnik Med modro in roza (dostopen med publikacijami na transakcija.si). Potem je pomembno, da premisliš, če imaš kak predsodek. In če ga imaš, da ga predeluješ z nekom drugim, ne s trans osebo. Transspolnim osebam je to veliko težje, kot si večina predstavlja.

Če spoznaš trans osebo ali osebo, pri kateri ti ni jasno, katerega spola je, poslušaj, kako govori o sebi, in uporabljaš zaimke, ki jih o sebi uporablja. Tudi če ta oseba ne izgleda tako, kot pričakuješ, da bi naj.

Če slišiš, da se nekdo norčuje iz trans osebe ali govori proti njej, reci, da to ni kul! Zelo preprosto: bodi človek, prijazen_na, podporen_na, sočuten_na.

In tako kot za vse manjšine velja, da ne pričakuj, da te bodo pripadniki_ce te manjšine izobraževali. Sprejmi to kot del svoje naloge biti sočlovek.

V času priprave na najin pogovor sem zasledila, da so Valentino Sampaio kot prvo trans žensko objavili na naslovnici Sports Illustrated, potem ko je bila leta 2017 prva transspolna oseba na naslovnici Vogue Paris. Ali ima pogostejše pojavljanje transspolnih oseb v javnosti vpliv na uživanje človekovih pravic in sprejemanje transspolne skupnosti?

Vedno citiram podatek iz raziskave organizacije GLAAD (ameriška organizacija, ki se ukvarja z reprezentacijo LGBT v medijih), ki je pred nekaj leti prišla do podatka, da 84 odstotkov ameriške splošne javnosti o trans osebah prvič (ali sploh kadarkoli!) sliši izključno preko medijev. Zato mislim, da so medijske reprezentacije, ne le v ZDA, ampak povsod, ključne. Do medijev imamo različen dostop, a vsi imamo nek dostop in veliko večja verjetnost je, da bo nekdo preko medijev slišal o trans osebah kot pa preko nevladne organizacije. Tudi zato smo v TransAkciji leta 2017 pripravili medijski priročnik. Zelo pomembno je, da je vedno več medijskih reprezentacij, če ne zaradi česa drugega, pa zato, ker odpirajo debate, dajejo vidnost, ki je ključna. Ljudem, ki so trans ali pa razmišljajo o tem, pa dajo »filing«, ki ga vsak_a pripadnik_ca manjšine rabi, to je: nisem sam_a. To ne pomeni, da so vse reprezentacije dobre, a tudi tiste, ki niso, se da analizirati, govoriti o njih in so lahko povod v nova spoznanja.

Želim si, da bi mediji, vključno s slovenskimi, bolj uporabljali vire o tem, kako optimalno poročati o marginaliziranih skupinah – ti viri namreč obstajajo. Želim si, da v ospredju ne bi bila senzacionalistična nota, ko poročajo o manjšinskih skupinah.

A vseeno: porast poročanja je v redu, ker dobiš občutek, da gledaš sebe. Sicer ti je vse tuje, svojega življenja ne vidiš predstavljenega.

Pogovarjala se je Metka Naglič.

Na transakcija.si najdete ogromno virov, od slovarja izrazov do publikacij, vključno s podrobnimi izsledki raziskave o vsakdanjem življenju transspolnih oseb v Sloveniji iz leta 2019.

O SPREMEMBAH NA PODROČJU TRANSAKTIVIZMA

»Že pred mano so bili ljudje, ki so delali na tem področju, a ne na sistemskem transaktivizmu, ta se je začel s TransAkcijo leta 2014. Takrat sem bil res zelo sam. To pot je ob meni sicer začelo nekaj ljudi, a niso bili trans. Razen Salome ni bilo nikogar, ki bi želel javno govoriti o tem, da je trans. Na to je bila pripeta zelo velika stigma. V zadnjih letih pa je vsaj 20 ljudi v medijih povedalo, da so trans in delilo svojo zgodbo.

Na začetku se je bilo treba zelo boriti, tudi na dosti LGBT dogodkih in diskurzih, da se je poskrbelo za vključitev, omenjanje in naslavljanje tudi T-ja: ne le na ravni besede, ampak vsebinsko.

V tem času se je tudi razvilo več vrst jezikov, ki so spoštljivi in ki jih trans osebe uporabljajo zase. Pred tem so se uporabljali zastareli izrazi, ki so izhajali iz medikalizacije ali bili zelo okorni.

Vedno bolj se tudi razume, zlasti v Ljubljani, a tudi drugod, da trans ni nujno enako medicinska tranzicija, ampak da gre za identiteto, občutek o sebi. Zdi se mi, da nas je zdaj malo težje zanikati ali izbrisati. A nekaterim to še vedno zelo dobro uspeva. Prav ta teden sem pošiljal komentarje na ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve glede nove resolucije o enakosti moških in žensk do leta 2030. Že ob prejšnji resoluciji smo imeli obširno debato, ker niso vključili LGBT skupin – in še vedno smo na istem. Te dni me to jezi. Če tam ni posluha, da bi vključili vsaj trans ženske ....«

ŠOLSKA SVETOVALNA DELAVKA TINA PLAHUTNIK ČLOVEKOVE PRAVICE JI POMENIJO SOBIVANJE

PO IZOBRAZBI SOCIALNA DELAVKA. 16 LET ŠOLSKA SVETOVALNA DELAVKA. PET LET MENTORICA PROJEKTNEGA UČENJA ZA MLADE. MAMA TREH OTROK. TAKO SE JE TINA PLAHUTNIK PREDSTAVILA SAMA. MI DODAJMO ŠE: MULTIPLIKATORKA VSEBIN NAŠE ŠOLE ČLOVEKOVIH PRAVIC IN NAŠA LETOŠNJA ŽIRANTKA NA FESTIVALU DOKUMENTARNEGA FILMA.

Tina je iskriča in topla sogovornica, zaposlena na OŠ Frana Albrehta v Kamniku, kjer dela v 85-članskem pedagoškem kolektivu in ves čas išče priložnosti za to, da ohranja identiteto socialne delavke in si širi obzorja. Že več let piše članke o vzgoji za revijo za predšolske otroke Zmajček. Tinini odgovori – v intervjuju jo tikamo, ker se poznamo in sodelujemo že leta – izpričujejo širino njenega razmišljanja. In ker se nam jih je zdelo škoda preveč skrajšati, si lahko na sola.amnesty.si/t-plahutnik-intervju preberete daljšo verzijo pogovora.

Kako si začela sodelovati z Amnesty?

Prvič sem poslušala Simono (*Podobnikar, našo vodjo učenja človekovih pravic*) na seminarju za otroški parlament v organizaciji Zveze prijateljev mladine Slovenije. S predstavljenim načinom dela me je navdušila, spomnila me je na PUM in na moje izobraževanje na Andragoškem centru. Začela sem sodelovati preko Šole človekovih pravic, Simono in prostovoljce sem povabila na šolo, da naredijo delavnice. Kasneje pa sem od Simone dobila vabilo za sodelovanje v mednarodnem projektu »Zahtevamo dostojanstvo«, kjer se je obravnavala revščina. Takoj sem bila za, počaščena, da sem bila objavljena kot učiteljica-strokovnjakinja. Na nepozabnih delavnicah na Amnesty v Londonu smo delali priročnik za ta projekt. Ostali so bili strokovnjaki na področju človekovih pravic, jaz pa sem morala biti pri pripravi delavnic pozorna na to, ali bodo otrokom zanimive in ali se da aktivnost narediti v razredu (kjer je čas vedno omejen).

Kaj si še počela, kaj ti je ostalo v spominu?

Ena od nepozabnih situacij je prav od takrat, ko smo delali ta priročnik v Londonu. Drža moderatorjev delavnic je bila takšna, da je dajala udeležencem iz »globalnega juga« vtis, da bo »globalni sever« povedal, kaj je dobro zanje. Jaz tega nisem videla, a potem se je oglasil Moses iz Kenije: »Ali lahko vsaj mi na Amnesty nehamo govoriti o globalnem severu in jugu?« Ta izjava me je zaznamovala. In potem smo začeli to »luščiti«. Tudi ob obisku Malezije leta 2011 (*prav tako z Amnesty, v okviru omenjenega projekta*) sem začutila, kaj pomeni ta naš evropocentrizem in zaslepljenost s tem, da mi vemo, kakšen način življenja in vrednote so prave. To je dolgoročno vplivalo name.

Kaj ti je v naši Šoli človekovih pravic koristno, fajn?

Materiali so dobri. Stalno uporabljam dve delavnici (»palec« in »tudi ti si lahko v vlogi x«). Všeč mi je, da lahko pogledam na spletno stran, ko rabim, ker vem, da bom kaj našla. Danes je taka poplava delavnic, Amnesty pa ima stvari, ki so mi pisane na kožo. Uporabne ... V šoli smo s časom ves čas omejeni, zato so mi všeč kratke aktivnosti, ki omogočijo dovolj časa tudi za debato. Sama redko človekove pravice obravnavam ločeno od drugih tem. Običajno jih kam vključim. Vaše novice preberem, potem pa informacije uporabim, ko rabim. Npr. v okviru delavnice o spolnosti na mojo ali pobudo otrok spregovorimo o obrezovanju ženskih spolnih organov ali pa o istospolno usmerjenih.

»Ves čas lovim priložnosti za ohranjanje identitete socialne delavke. Pogled socialnega dela na človeka je drugačen kot pedagoški, širši, bolj povezan s sprejemanjem človeka in sobivanjem s človekom, ki ni učenec ali starš, ampak sta človeka.«

O PEŠKAH LUBENIC ...

»Na tisoče razlik iščemo – a ko sobivaš, se te veliko bolj dotikajo osnovne, vsakdanje stvari,« je povedala Tina ob simpatični anekdoti iz delavnice na Amnesty v Londonu. »V vaji smo morali z nekom v paru najti neko skupno točko. Jaz sem prišla skupaj z Mosesom iz Kenije, ki je visok dva metra. Črn kot noč, jaz bela kot dan, on tak moder, ni veliko govoril, a ko je kaj rekel, smo vsi utihnili. Tak bister, prodoren. Jaz pa brbotava, z bistveno manj znanja in izkušenj s področja človekovih pravic. Kaj naj imam z njim skupnega? On obvlada sceno! Jaz sem pa prišla malo opazovat, si širit obzorja ... Potem me je Moses vprašal, če imam rada lubenice. Sem rekla, da ja. 'A peške poješ ali jih izpljuneš?' Sem rekla, da pojem. In Moses je rekel: 'Jaz tudi.' Od tistega trenutka je med nama nastala nevidna vez.«

Kaj pogrešaš oz. bi si želela več?

Kakšno izobraževanje več. Zelo je dragoceno, da se srečaš z ljudmi – ne le zaradi vsebine, ampak tudi za dograjevanje mreže. Srečanja bi lahko bila pogostejša in krajša. Želim si tudi več vsebin v obliki videa.

Kaj ti pomenijo človekove pravice?

Ves čas razmišljam o besedi, ki se mi zdi zelo ustrezna: sobivanje. Želim si, da bi ljudje lahko sobivali tako, da bi spoštovali soseda, sošolca, sodelavca ..., da bi bili v svoji edinstvenosti sprejeti in se čutili varne kljub raznolikosti. Seveda z upoštevanjem drugega. Druga moja asociacija na človekove pravice je sprejemanje. Beseda strpnost se mi ne zdi primerna. Ker ima noter trpljenje. Ne vem, če bi slovenisti tako rekli, a jaz jo tako dojemam: strpeti moraš z nekom. Dokler bomo trpeli en z drugim, se lahko o človekovih pravicah pogovarjamo le v formalnem, pravnem smislu. Želela bi si, da bi presegli pravniško razmišljanje o človeku.

Kako mladi dojemajo človekove pravice?

Ne izpostavljajo jih zelo. Razen podnebnih, podnebni štrajki so jih zbudili, da so začeli razmišljati in se oglašati. Otroci rabijo spodbudo. Osnovnošolci so še majhni, »ujeti« v svojih razredih, družinah. Manj spremljajo svet okoli sebe, tudi na socialnih omrežjih klepetajo o svojih stvareh. A podnebni aktivizem ... Greta je res naredila nek premik. Zdaj je vznemirjenost, prej je bila ležernost.

Kot sem govorila prej – pomembno je sprejemanje na »mikro« ravni, tu mora šola narediti še veliko. Npr., opažam, da se sovražni govor, ki je v družbi vedno bolj sprejemljiv, širi tudi med otroki. Treba jih je senzibilizirati, opomniti, da beseda pač boli in da beseda ni le beseda. Res je, da otroci včasih naredijo le posnetek tega, kar slišijo. A če jih spomnim na neprimernost izjave, rečejo: »Pa nisem tako mislil« ... In potem jim jaz rečem: »Potem pa ne tako reč ...« Pomagam jim najti besede, da svoje občutke in razmišljanja izrazijo na sprejemljiv način in se spoštljivosti in sprejemanja učim skupaj z njimi.

Pogovarjala se je Metka Naglič.

Tina Plahutnik v pisarni slovenske Amnesty s priročnikoma, pri nastajanju katerih je sodelovala.

TUDI VI DELATE Z MLADIMI, V ŠOLI ALI V OKVIRU KAKŠNE DRUGE DEJAVNOSTI?

Obiščite spletno stran naše Šole človekovih pravic in odkrili boste bogat vir informacij, med drugim se lahko prijavite tudi na prejemanje brezplačnega novice: sola.amnesty.si.

TURČIJA

»ČE SE BORITE ZA ČLOVEKOVE PRAVICE ALI GOVORITE RESNICO, TVEGATE«

TO SO BESEDE IDIL ESER, NEKDANJE DIREKTORICE AMNESTY TURČIJA, KI SE JE PRETEKLA TRI LETA ZARADI SVOJEGA DELA ZA ČLOVEKOVE PRAVICE BORILA PROTI NEOSNOVANIM OBTOŽBAM, V ZAČETKU JULIJA PA BILA, TAKO KOT TUDI NEKDANJI PREDSEDNIK TURŠKE AMNESTY TANER KILIČ, OBSOJENA. OBSODBO JE ANDREW GARDNER, RAZISKOVALEC AMNESTY INTERNATIONAL ZA TURČIJO, KI JE SOJENJE SPREMLJAL, OZNAČIL ZA SPEKTAKULARNO DELANJE FARSE IZ PRAVIČNOSTI.

Morda se spomnite, da so junija 2017 na podlagi absurdnih obtožb aretirali Tanerja Kiliča in ga obtožili »članstva v teroristični organizaciji Fethullaha Gülna«. Šlo je za zmotne navedbe, da si je naložil ByLock, aplikacijo za pošiljanje sporočil, za katero oblasti zatrjujejo, da jo uporabljajo sledilci Fethullaha Gülna. Vlada trdi, da je ta skupina odgovorna za poskus državnega udara julija 2016.

A za trditev, da si je Taner res naložil to aplikacijo, niso predložili nikakršnega verodostojnega dokaza. Nasprotno, dva neodvisna forenzična strokovnjaka sta ugotovila, da na njegovem telefonu ni sledu, da bi na njem kadarkoli bil ByLock.

Idil pa so skupaj s še devetimi drugimi zagovorniki in zagovornicami človekovih pravic aretirali julija 2017, medtem ko so bili na povsem običajni delavnici na temo človekovih pravic.

Primer se je zelo vlekel. Taner je bil v pridržanju do avgusta 2018, Idil in še nekaj drugih so bili pridržani 4 mesece. V začetku julija letos pa so Tanerja obsodili na 6 let in tri mesece zapora zaradi »članstva v teroristični organizaciji Fethullaha Gülna«, İdil, Özlem Dalkıran (Citizens' Assembly) in Günel Kurşun (Human Rights Agenda Association) pa so obsodili na 25 mesecev zapora za »pomoč teroristični organizaciji Fethullaha Gülna«.

Vsi se bodo pritožili, do odločitve o pritožbi k sreči ostajajo na prostosti. Ostalih sedem zagovornikov človekovih pravic je bilo izpuščenih.

»Že od začetka je šlo za politično motivirano sojenje, kot v tako veliko drugih primerih proti zagovornikom človekovih pravic, novinarjem, odvetnikom, akademikom in aktivistom,« je dejala Idil Eser pred objavo obsodbe. »Namen kazenskega pregona je utišanje obtoženih in pošiljanje sporočila celotni družbi: če se borite za človekove pravice ali govorite resnico, tvegate.«

Na celotnem poteku sojenja so bile obtožbe »terorizma« proti 11 obtoženim vedno znova in kategorično dokazane za

Pred sodiščem po objavi sodbe.

napačne, vključno z lastnimi dokazi države. Tožilstvo je skušalo legitimna prizadevanja za človekove pravice prikazati kot nezakonita dejanja.

Za svobodo vseh enajstih ste si s podpisovanjem peticij prizadevali tudi številni v Sloveniji. Hvala!

25 LET OD POKOLA V SREBRENICI

11. julija 2020 smo zaznamovali 25. obletnico pokola v Srebrenici, ko je vojska bosanskih Srbov na območju, ki so ga Združeni narodi označili za »varno«, ubila več kot 8000 bosanskih muslimanskih moških in fantov.

Jelena Sesar, raziskovalka Amnesty International za območje Balkana, je ob tem med drugim dejala:

»Srebrenica je opomnik, da družba ni imuna pred najbolj grozljivimi zločini. Genocid se ne zgodi preko noči. Pred nasiljem so ponavadi leta sovražnega populizma, ki izkorišča delitve v družbi, v povezavi s širjenjem lažnih informacij in propagando. Če naj se naučimo lekcije, ki nam jo je dala Srebrenica, in uresničimo obljubo 'nikoli več', se moramo začeti soočati s sovražnim govorom in diskriminacijo v vseh oblikah.«

IRAK

JEZIDSKIM OTROKOM PO STRAHOTAH ISLAMSKE DRŽAVE GROZI ŠE ZDRAVSTVENA KRIZA

SKORAJ 2000 JEZIDSKIH OTROK, KI SO SE IZ UJETNIŠTVA OBOROŽENE SKUPINE, KI SE IMENUJE ISLAMSKA DRŽAVA, VRNILI DRUŽINAM, SE SOOČA Z ZDRAVSTVENO KRIZO, TAKO Z VIDIKA TELESNEGA KOT DUŠEVNEGA ZDRAVJA, JE V POROČILU, KI JE IZŠLO KONEC JULIJA, OPOZORILA AMNESTY INTERNATIONAL.

Ilustracije: Cesare Davolio / Amnesty International.

Med letoma 2014 in 2017 je Islamska država izvajala vojna hudodelstva, hudodelstva zoper človečnost in po opisu Združenih narodov tudi genocid nad jezidsko skupnostjo v Iraku. Jezidi so ena najstarejših manjšinskih skupnosti v Iraku, ki prakticira starodavno religijo z elementi zoroastrizma, judaizma, krščanstva in islama. Islamska država verjame, da so neverniki in častilci hudiča.

Poročilo Amnesty predstavlja izzive, s katerimi se sooča 1992 otrok, kolikor se ocenjuje, da se je vrnilo svojim družinam, potem ko jih je Islamska država ugrabila, mučila, prisilila v bojevanje in izpostavila številnim drugim grozljivim zlorabam človekovih pravic.

Številni otroci so se iz ujetništva vrnilo z dolgotrajnimi poškodbami, boleznimi ali telesnimi ovirami. Med najbolj pogostimi duševnimi težavami so posttravmatski stres, zaskrbljenost in depresija. Med simptomi in obnašanji, ki jih pogosto kažejo, so tudi agresija, vsiljeni spomini, nočne more, odmik iz socialnih situaciji in močna nihanja razpoloženja.

Islamska država je zajete jezide dojemala za svojo lastnino. Ženske in dekleta, starejša od devetih let, so pripadniki Islamske države »kupili«, med drugim na trgih suženj. Po »nakupu« so dobili »celovite lastniške pravice« z dovoljenjem, da jih »ponovno prodajo, podarijo ali zapustijo.« Običajno so bile jezidske ženske in dekleta žrtve spolnega nasilja, vključno

s posiljevanjem in skupinskim posiljevanjem, prav tako so jih redno pretepali in mučili še na druge načine. Številne so verbalno nadlegovali ter jim odrekli ustrezno hrano in vodo, pogosto so bile prisiljene delati kot služkinje za svojega ugrabitelja in njegovo družino.

Na tisoče jezidskih fantkov, ki jih je ugrabila Islamska država, je stradalo, mučili so jih in prisilili v bojevanje. Za te nekdane otroke vojake je posebej verjetno, da trpijo zaradi hudih zdravstvenih težav ali telesnih ovir, da so, na primer, izgubili roke ali noge.

Po vrnitvi so pogosto izolirani, saj se njihove družine in skupnosti težko soočajo s sprejemanjem njihovih izkušenj v ujetništvu. Pogosto so bili podvrženi intenzivni propagandi, indoktrinaciji in vojaškemu usposabljanju, kar se je izvajalo z namenom brisanja njihovih nekdanih identitet, jezika in imen.

Poročilo opozarja tudi na trpljenje jezidskih žensk, ki so v spolnem suženjstvu rodile otroke, od katerih so jih po vrnitvi iz ujetništva prisilno ločili.

Amnesty International poziva mednarodne organizacije, kot na primer UNHCR (Agencija ZN za begunce), da dajo prednost in po hitrem postopku poskrbijo za preselitev ali humanitarno premestitev teh žensk in otrok, pri čemer naj pomagajo iraška oblast in tuje vlade.

PROJEKT START THE CHANGE MLADINSKE AKTIVISTIČNE SKUPINE SO SE SREČEVALE NA DALJAVO

MLADINSKE SKUPINE PROJEKTA START THE CHANGE SO DELOVALE TUDI V ČASU, KO JE KORONAVIRUS ZAPRL VRATA SREDNJIH ŠOL IN JE POUK POTEKAL NA DALJAVO. NOVI REALNOSTI SMO SE PRILAGODILI TUDI MI – KJER JE VOLJA, TAM JE TUDI POT.

V obdobju od marca do junija 2020 smo izvedli kar osem srečanj na daljavo s pomočjo spletnih povezav in dve srečanja v živo. Skupaj smo razmišljali o tem, kako bo naše delo potekalo naprej, kaj lahko v trenutni situaciji prispevajo mladi, naredili načrte za jesen 2020 in izpeljali dve akciji.

Prva akcija z naslovom Start the Change UNITED je bila izvedena na pobudo mladinske skupine na Srednji šoli za oblikovanje Maribor. Mladi vseh slovenskih mladinskih aktivističnih skupin tega projekta so se srečali na daljavo. Razmišljali so o pomenu aktivizma in proaktivnosti med mladimi ter kaj trajnostnega lahko naredijo skupaj v svojih lokalnih okoljih. Drugo akcijo je pripravila mladinska skupina projekta iz Srednje šole Veno Pilon Ajdovščina (sosednji prispevek na tej strani).

Na pobudo mladinske skupine na Srednji šoli za oblikovanje Maribor so se na daljavo prvič srečali mladi_e vseh slovenskih skupin projekta Start the Change.

MLADI Z AJDOVSKE SŠ VENO PILON PRIPRAVILI VIDEO GRADIVO

MLADI IZ AKTIVISTIČNE MLADINSKE SKUPINE NA SREDNJI ŠOLI VENO PILON AJDOVŠČINA SO ZADNJE DNI ŠOLSKEGA LETA 2019/20 PREŽIVELI USTVARJALNO. PRIPRAVILI SO GRADIVO V VIDEO OBLIKI NA TEMO TRAJNOSTNEGA RAZVOJA ZA UČENCE PRVE TRIADE OSNOVNIH ŠOL.

Ideja o tem se je rodila spomladi, ko smo v okviru naših srečanj na daljavo razmišljali, s kakšno akcijo lahko prispevamo k ozaveščanju o pomenu trajnostnega razvoja tudi v času pandemije covid-19. Ugotovili smo, da nas prav ta čas še posebej nagovarja k drugačnemu in bolj trajnostnemu načinu življenja. Tako se je rodila ideja o pripravi izkustvene delavnice na temo trajnostnega razvoja za otroke prve triade OŠ. Zaradi negotove situacije glede

poteka pouka jeseni 2020 smo se odločili, da gradivo pripravimo v obliki videa, tako da bomo delavnico lahko izvedli tudi na daljavo.

Snemanje in priprava gradiva sta potekala v naravi. Sproščeno vzdušje, mnogotere ideje o tem, kako posneti posamezen kader, super pripravljenost mladih na snemanje in kreativnost so prispevali k temu, da je nastalo odlično gradivo za video.

Mladinska aktivistična skupina na SŠ Veno Pilon Ajdovščina v akciji.

Oboje zapisala Petra Založnik, ki v okviru projekta Start the Change dela z mladinskimi skupinami.

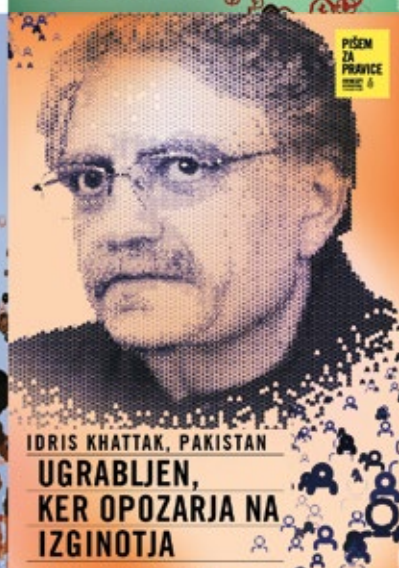
PISMA REŠUJEJO ŽIVLJENJA 2020

ZNANI SO ŽE LJUDJE, ZA KATERE BOMO PISALI V OKVIRU PIŠEM ZA PRAVICE 2020. JULIJA PA JE PRIŠLA TUDI DOBRA NOVICA S PIŠEM ZA PRAVICE 2019, DA SO V JUŽNEM SUDANU ODPRAVILI SMRTNO KAZEN MAGAIJU MATIOPU NGONGU, KER JE BIL V ČASU STORITVE KAZNIVEGA DEJANJA OTROK.

Po vsem svetu je zanj pisalo več kot 765.000 ljudi, v Sloveniji več kot 1000, ki so pozivali predsednika Salvo Kiira, naj odpravi smrtno kazen Magaiju, ter izražali solidarnosti z njim. Višjemu sodišču je prizivno naložilo, naj ponovno odloči o ustrezni kazni. Hvala vsem, ki ste se s podpisom peticije zavzeli za Magaijo. Tudi vi ste prispevali k tej dobri novici!

Na tej strani najdete ilustracije ljudi, za katere vas bomo letos jeseni povabili k pisanju apelov in podpisovanju peticij. Manjka le informacija o tem, za koga oz. za katero temo bomo v okviru Pišem za pravice 2020 pisali v Sloveniji («lokalni primer»). Skupaj z več informacijami, kako sodelovati, vam to sporočimo v naslednji številki revije.

Več: www.amnesty.si/pisem-za-pravice-maraton.

KOORDINATORKA TELEMARKETINGA ADELA PALAMAR

»HVALA ČLANOM, KI MI Z LEPIMI ŽELJAMI IN PODPORO AMNESTY POLEPŠATE DAN«

LJUBLJANČANKA ADELA PALAMAR, KI JE V DESETIH LETIH OPRAVILA ŽE VSAJ 30.000 KLICEV NAŠIM ČLANOM IN PODPORNikom, JE Z DELOM PRI AMNESTY ZAČELA KOT ŠTUDENTKA. DESETLETJE KASNEJE SE KOT REDNO ZAPOSLENA V ORGANIZACIJI ŠE ZMERAJ POČUTI ODLIČNO.

Kot nam je povedala Adela, sicer diplomirana inženirka tekstilij in oblačil, svoje delo opravlja z veseljem in z največjo predanostjo, kar bi bilo seveda težko, če tudi sama ne bi verjela in podpirala dela organizacije.

Kaj konkretno je tvoje delo?

Delo koordinatorke telemarketinga vključuje vodenje telemarketinga in opravljanje klicev. Tako kličem naše podporne člane, jim predstavim aktualne teme in prosim za dvig donacije. Poleg tega sem vodja sodelavke, ki kliče na novo pridobljene člane, kar imenujemo zahvalni klic. Opravljam tudi administrativna dela na telemarketingu.

Kako se ljudje večinoma odzovejo na tvoj klic?

Večina se na klic odzove pozitivno in z zanimanjem, malo je tistih, ki so negativni ali celo nesramni. Mogoče par ljudi letno. Radi prisluhnejo novim temam in so zelo ponosni, ko slišijo, da njihova pomoč dejansko spreminja svet, v katerem živijo.

Ali se ti je kak pogovor posebej vtisnil v spomin?

Ufff, zanimivih pogovorov je veliko, mogoče bi jih morala sproti zapisovati in bi tako lahko vsi uživali ob njihovem branju. 😊

Ali imaš kako oceno, s koliko ljudmi si preko Amnesty že govorila?

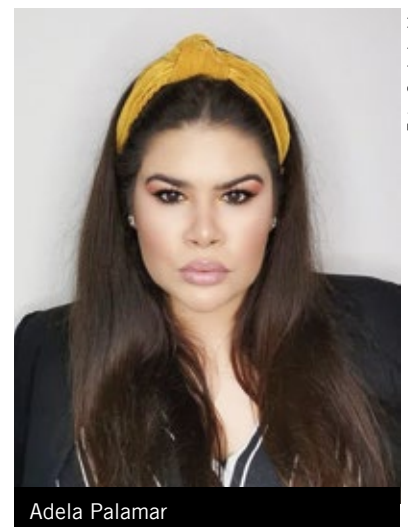
Mislím, da sem v teh desetih letih opravila okoli 30.000 klicev, kar se mi zdi fascinantno veliko in skoraj nemogoče, ampak tako je. 😊

Kaj ti pomenijo človekove pravice?

Človekove pravice mi pomenijo veliko. Zavedanje njihove pomembnosti bi se po mojem mnenju moralo veliko bolj intenzivno širiti v naši družbi. Če človekove pravice niso kršene, predstavljajo svobodo in normalen razvoj posameznika, saj je ta lahko prepuščen razvoju svojega notranjega jaza, brez kakršnihkoli strahov, da bi bil zaradi tega preganjan, zaprt ali celo usmrčen.

Ponosna sem, da sem del organizacije, ki se tako srčno in brez prestanka bori za človekove pravice.

Zahvalila bi se vsem našim članom, ki si z velikim veseljem vzamejo dve minuti svojega časa za pogovor z mano in ki mi z lepimi željami in podporo Amnesty polepšajo dan.

Adela Palamar

ZBOR ČLANOV AI SLOVENIJE 2020!

POTEKAL BO V TOREK, 29. SEPTEMBRA 2020, V LJUBLJANI, V PROSTORIH AMNESTY INTERNATIONAL SLOVENIJE (Dunajska 5, Ljubljana, 10. nadstropje).

OKVIRNI DNEVNI RED

16.30–16.45 prihod in registracija

16.45–17.10 otvoritev zбора članov

17.10–19.45 finančno in vsebinsko poročilo za 2019*, volitve organov, finančni in vsebinski načrt za 2020 in 2021, spremembe statuta (opredelitev izvedbe zбора članov na daljavo)

19.45–20.00 zaključek zбора članov

*Letno poročilo 2019 je bilo del revije Akcija 1/2020, poročilo do avgusta 2020 pa v prilogi te revije. Obe poročili sta objavljeni tudi na spletu www.amnesty.si/zbor-clanov-2020.

VOLITVE

Organa našega društva sta izvršni odbor in nadzorni odbor (več si lahko preberete na spletni strani www.amnesty.si pod zavihkom O nas).

Kako se lahko potegujete za mesto v organih AIS?

Člane in članice AIS, ki bi želeli kandidirati za petčlanski izvršni odbor AI Slovenija (IO AIS) ali za mesto v nadzornem odboru, prosimo, da pošljete svoje nominacije sedanjemu IO AIS do 5 dni pred volitvami, **torej do vključno 25. septembra 2020**

Članstvo v organih je prostovoljno in torej neplačano. Od kandidat in kandidatov pričakujemo zavzetost, odgovornost in aktivno sodelovanje. **Nominacije s kratkim življenjepisom in izjavo** pošljite na e-naslov izvršni-odbor@amnesty.si ali po pošti na Amnesty International Slovenije, Dunajska 5, 1000 Ljubljana (s pripisom Za izvršni odbor – kandidatura).

KDO LAHKO GLASUJE?

Glasujete lahko tisti, ki ste naši člani (plačujete članarino) oziroma tisti, ki ste se letos včlanili še pred zasedanjem zбора članov in ste že poravnali članarino za leto 2020. **Ne glede na glasovalno pravico pa ste vsekakor vsi člani in podporniki vabljeni in dobrodošli, da se zбора članov udeležite.**

GRADIVA bodo na voljo na www.amnesty.si/zbor-clanov-2020 od 15. septembra 2020.

IMATE KAKŠNA VPRAŠANJA GLEDE KANDIDATURE

ALI ZBOR ČLANOV? Pokličite nas na 01 426 93 77 ali nam pišite na amnesty@amnesty.si.

POMEMBNO – PRIJAVA NA ZBOR ČLANOV:

Prosimo vas, da se na zbor članov **prijavite s spodnjo prijavnico**. Pošljite nam jo **do 20. septembra 2020**.

Če bi zaradi ukrepov, vezanih na koronavirus, bile potrebne kakšne omejitve glede zbiranja, bomo morda zbor članov pripravili kombinirano (v živo in na daljavo). O tem bomo (prijavljene) pravi čas obvestili.

PRIJAVNICA NA ZBOR ČLANOV PRIJAVE DO 20. 09. 2020

Ime in priimek: .....

Naslov: .....

Telefon: .....

E-naslov: .....

Gradiva mi pošljite samo v elektronski obliki.

Prijavnico pošljite v pisarno Amnesty International na Dunajska 5, 1000 Ljubljana. Lahko se prijavite tudi preko e-pošte amnesty@amnesty.si (vključite vse zgornje podatke in sporočilo naslovite s *Prijava na zbor članov*).

Avtorica ilustracije je Darya Borkovska.

SPREMINJAMO SVET NA BOLJE

**AMNESTY
INTERNATIONAL**
V Sloveniji že od 1988

**KAKŠNO
BARVO LAS
IMA
PRIDNOST
?**

**KAKŠNEGA
POREKLA
JE
ŠPORTNOST
?**

**KAKŠNO
ŠTEVILKO
NOSI
KRIMINAL
?**

**KAKŠNO
BARVO OČI
IMA
PRIJAZNOST
?**

**KAKŠNE
POSTAVE
JE
INTELIGENCA
?**

**KAKŠNO
BARVO KOŽE
IMA
USTVARJALNOST
?**

**KAKŠNEGA
PREPRIČANJA
JE
HUMOR
?**

**KAKO
OBLIKOVANA
UŠESA
IMA
LENOBA
?**

**KAKO
OBLIKOVAN
NOS
IMA
VESELJE
?**

**VZEMITE
RASIZEM
OSEBNO**

ABSURDNO. KAJNE?

Videz, izvor ali prepričanja ljudi nimajo nič skupnega z njihovimi individualnimi lastnostmi. Kljub temu se ljudi na podlagi nesmiselnih klišejev vsakodnevno diskriminira, obravnava rasistično in/ali se jim kršijo človekove pravice. Informirajte se, preverite, ali imate predsodke, ukrepajte. Več: www.amnesty.si/rasizem.

**AMNESTY
INTERNATIONAL**

